

Verksamhets- plan 2018

Regionbibliotek
Stockholm

VERKSAMHETSPLAN FÖR DEN REGIONALA BIBLIOTEKSVERKSAMHETEN 2018

1 Regionbibliotekets verksamhet – allmänna förutsättningar

På uppdrag av Stockholms läns landsting och staten är Stockholms stadsbibliotek (SSB) regionbibliotek för Stockholms län genom Regionbibliotek Stockholm. Stockholms stadsbibliotek (SSB) ansvarar för driften av den regionala biblioteksverksamheten i Stockholms län och har det övergripande ansvaret för verksamheten som bedrivs genom SSB:s enhet Regionbibliotek Stockholm. Stockholms kulturnämnd är administrativ huvudman för verksamheten. Regionbiblioteket finansieras förutom av landstinget även av staten. Uppdraget från landsting och stat kommer även fortsättningsvis att integreras för att bli så effektivt som möjligt.

Ett avtal mellan Stockholms läns landsting och Stockholms kulturförvaltning är tecknat. Avtalet utgår från bibliotekslagen där det framgår att varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet (11 §).

1.1 Regionbibliotekets inriktning

Regionbibliotekets verksamhet ska följa bibliotekslagen, nationella styrdokument och överenskommelser inom biblioteksområdet samt Stockholms läns landstings kulturpolitiska mål. De senare innebär bland annat att Regionbiblioteket ska medverka till att kulturen får en geografisk och social spridning i länet samt verka för jämställdhet och mångfald i kulturlivet.

Regionbiblioteket ska arbeta i nära samråd med länets folkbibliotek och komplettera, stödja och utveckla kommunernas biblioteksverksamhet. Regionbiblioteket ska fungera som regional samarbetspartner inom biblioteks-, informations- och kulturområdet. Regionbiblioteket ska utgöra en förbindelselänk mellan forskningen inom biblioteks- och informationsvetenskap och folkbiblioteken. Tillsammans med högskole-, universitets-, special- och folkbiblioteken ska Regionbiblioteket skapa nätverk som ger alla medborgare tillgång till kvalificerad biblioteksverksamhet på varje nivå. Biblioteksrådet, med ledamöter från samtliga bibliotekstyper, har till uppgift att skapa verksamhet och utveckling för biblioteken i länet. Biblioteksrådets form och inriktning beslutas av Landstingets kulturnämnd.

Regionbiblioteket samverkar med Statens kulturråd och övriga regionbibliotek för att vara en ledande aktör gällande folkbiblioteksutvecklingen i landet. Regionbibliotekets vision är att vara en ”arena för utveckling”.

Verksamheten ska bedrivas genom:

- Omvärldsorientering
- Utvecklingsprojekt

- Utbildning och fortbildning inom biblioteksspecifika områden
- Information till biblioteken
- Gemensam marknadsföring
- Handledning
- Rådgivning
- Samordning
- Utredningar
- Utvärdering
- Statistik
- Metodutveckling
- Kvalitetsarbete
- Mediearbete

1.2 Regionbibliotekets uppdrag

Verksamhetens uppdrag specificeras årligen i ett villkorsdokument som godkänns av Landstingets kulturnämnd i samband med ansökan för verksamhetsstöd. I villkorsdokumentet framgår att Regionbibliotekets övergripande verksamhet är att bistå de kommunala biblioteken i Stockholms län och verka för en utveckling av länets samlade biblioteksverksamhet. Regionbiblioteket ska därför:

- vara en aktiv samverkande part i nationella, regionala och lokala nätverk och sammanhang av betydelse för länets biblioteksutveckling,
- driva ett regionalt Biblioteksråd med av landstingets kulturnämnd utsedda ledamöter,
- säkerställa att Biblioteksrådet arbetar efter den regionala biblioteksplanen för 2015- 2017 vilken beslutades av landstingets kulturnämnd 2014-11-20, och i mars 2017 förlängd till 2018
- initiera, driva och stödja utvecklingsprojekt inom biblioteksspecifika områden inklusive läsfrämjande insatser,
- driva metodutveckling och kvalitetsarbete inom biblioteksområdet genom ett forskningsanknutet arbetssätt,
- prioritera strategisk utveckling av det mångspråkiga biblioteket, inklusive nationella minoritetsspråk,
- främja utvecklingen av skolbibliotek,
- verka för att öka den digitala delaktigheten,
- samverka med skärgårdsorganisationer om Bokbåtens verksamhet.

I varje verksamhetsårs villkorsdokument beskrivs utvecklingsarbetet mer i detalj.

Regionbiblioteket kan åta sig andra finansierade uppdrag som inte påverkar det här avtalade uppdraget. Landstingets uppdrag till Regionbibliotek Stockholm och Internationella Biblioteket har utretts under 2016 och för Regionbibliotekets del innebär det ett utökat uppdrag. Personalen består idag av enhetschef, en enhetsassistent, tio utvecklingsledare och en bibliotekarie. I dagsläget knyts även tillfälliga projektledare med olika inriktning till arbetsgruppen.

1.3 Stockholms län och folkbiblioteksverksamheten

Antalet invånare i Stockholms län den 31 december 2016 var 2 269 060, vilket motsvarar drygt en femtedel av hela landets befolkning. Länet har 26 kommuner. Åldersfördelningen i länet är nästan 22 % barn 0–17 år och 15 % över 65 år. Antalet personer med utländsk bakgrund är drygt 32 % i Stockholms län. I länets 26 kommuner finns 136 bemannade bibliotek samt 6 kommuner med bokbuss. Antalet besök vid länets folkbibliotek 2016 uppgick till närmare 19 miljoner. Antalet lån är ca 12 miljoner.

1.4 Bibliotekens nätverk

Biblioteksverksamheten i Sverige bygger på nätverksidén och för mer än hundra år sedan lanserades begreppet ”det svenska sambiblioteket”. Biblioteken samarbetar och fördelar ansvarsområden och målgrupper mellan varandra samt lånar medier av varandra. Samtliga offentliga biblioteks mediebestånd ses som en samlad resurs. Resurserna används därför på bästa sätt så att god service kan erbjudas. Regionbiblioteket har en samordnande funktion i detta arbete och erbjuder till exempel ett transportnät mellan länets kommuner. Ett fungerande nätverk förutsätter avgiftsfrihet vid fjärrlån, vilket fastslås i bibliotekslagen.

Regionbiblioteket har också en nyckelposition ifråga om utvecklingsarbete, utbildning/fortbildning, rådgivning, information och samordning i regionen. Detta sker genom ett samarbete med länsbiblioteken i Mälardalen och med övriga länsbibliotek i landet genom Föreningen för regional biblioteksverksamhet (FRB). Regionbiblioteket samverkar också med andra myndigheter och organisationer som Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), landstingets barnhälsovård och länsbildningsförbundet (SLB).

1.5 Samverkan

Som nämnts ovan samverkar Regionbiblioteket med läns- och folkbibliotek över hela landet. Regionbiblioteket samverkar även med forsknings- och specialbibliotek, bland annat med Södertörns högskolebibliotek, Finlandsinstitutets bibliotek och Nobelbiblioteket. Dessutom finns kontakter med forskare både inom Biblioteks- & Informationsvetenskap och andra inriktningar i Sverige och i Norden. En hel del samverkan med forsknings- och specialbiblioteken utgår från det Biblioteksråd som har beslutats av landstingets kulturnämnd. Regionbiblioteket samverkar med övriga läns Kulturfunktioner i projekt och andra gemensamma uppdrag. Samverkan om de små barnens språkutveckling sker med barnhälsovården inom landstinget.

2 Omvärldsorientering

2.1 Biblioteksområdet

Länsbibliotekens arbete har successivt inriktats mot ett mer handledande förhållningssätt gentemot personalen på kommunbiblioteken. Det har bland annat resulterat i ett antal lokala utvecklingsprojekt som utgår från bibliotekens behov och där det direkta utvecklingsarbetet sker i dialog med biblioteken. Men även stödjande handledningsarbete på förfrågan från kommunbiblioteken förekommer.

Den akademisering som skett inom biblioteksområdet har varit positiv för folkbiblioteksutvecklingen. En viktig uppgift för Regionbiblioteket är att se hur vi bäst kan applicera forskningsresultat i praktiken och där ligger ett fokus för Regionbibliotekets arbete framöver. Regionbiblioteket samarbetar både med Borås högskola och Uppsala universitet och deras Biblioteks- och informationsvetenskapliga institutioner.

På folkbiblioteken behövs skraddarsydda pedagogiska insatser gentemot olika målgrupper. Samarbete bör sökas med externa organisationer i kommunerna och internt inom kommunerna, inte minst i arbetet med asylsökande och nyanlända. Det är viktigt att biblioteken gör omvärlds- och målgruppsanalyser. Regionbiblioteket kan ge biblioteken stöd i ett sådant arbete.

2.2 Lokaler och teknik

Den ekonomiska situationen för folkbiblioteken är en viktig framtidsfråga. Nya bibliotekslokaler, ny teknik och nya medieformer påverkar budgeten. Biblioteken ser sig om efter samverkansparter men även nya finansieringsmöjligheter. Det blir en fråga om bibliotekets inriktning och funktion i lokalsamhället.

Utveckling av biblioteksrummet är också en framtidsfråga. Det fysiska rummet, den offentliga och öppna mötesplatsen, måste vara inspirerande och tillgänglig för alla. Trenden mot allt mer individualiserade erbjudanden och tilltal är tydlig i dag. Det är viktigt för biblioteken att förhålla sig aktivt till detta. Det är även tydligt att bibliotekens arbete utanför den egna lokalen kommer att få ökad betydelse. Bland annat innebär det fler varianter på mobila lösningar för biblioteksservice vid olika mötesplatser och knutpunkter.

Nu erbjuder biblioteken mervärden men biblioteken kan också vara själva mervärdet i ett samarbete eller vid en etablering. Nya samverkansparter är därför viktigt. Forskare menar att den stora utmaningen framöver för biblioteken är att vara öppna för att upplåta fysiska eller digitala platser, eller att genom sin verksamhet skapa utrymme för lärande, upplevelser, engagerande möten och möjligheter att uttrycka sig kreativt. Folkbibliotekets roll i ett demokratiskt samhälle ökar och allt fler bibliotek blir viktiga som lokala debattarenor.

Bibliotekens roller i lokalsamhällen ser olika ut och beror på loksamhället förutsättningar och utmaningar. För att nå bibliotekens prioriterade målgrupper behöver bibliotek samverka med olika aktörer i lokalsamhället. Att utveckla bibliotekens uppsökande verksamheter i form av mobila bibliotek är en annan insats för att nå de som behöver bibliotekens som allra mest.

Det sker en kraftig ökning av de meröppna biblioteken och allt talar för att dessa ökar ytterligare framöver. Även större bibliotek kommer på sikt att få meröppet under viss del av dygnet.

3 Utveckling

Det har blivit allt viktigare med en aktiv koppling mellan forskning och praktik. Regionbiblioteket har sedan några år aktivt arbetat upp sina kontakter utifrån detta perspektiv och under årens lopp knutit kontakt med flera forskare vid lärosäten i Sverige och övriga Norden.

2016 påbörjades ett samarbete med Centrum för praktisk kunskap och forskaren Eva Schwarz omkring ”bibliotekariens praktiska kunskap”, ett arbete som fortsatt 2017 och fortsätter att utvecklas under 2018.

I samarbete med Centrum för praktisk kunskap vid Södertörns högskola genomfördes under 2015 två kurser i ämnet praktisk kunskap, vilket under 2016 resulterade i en skrift i Regionbibliotekets skriftserie. Under 2017 har utbildning i praktisk kunskap för länskulturfunktionerna i Stockholms län genomförts.

Till projektet **Kommer boken?** kopplas forskaren Jenny Lindberg från Högskolan i Borås under hösten 2017.

En genomgående tanke med Regionbibliotekets utvecklingsarbete är att testa teorier, idéer och metoder för att skapa verktyg och modeller som kommunbiblioteken enkelt kan använda i sitt eget utvecklingsarbete. Exempel på sådant är bland annat statistikverktyg, förslag på taxonomier och checklistor.

4 Verksamhetsinriktning

4.1 Inledning, prioriterade grupper

Bibliotekslagens 2 §, ändamålsparagrafen, ger biblioteken en tydlig riktning på sin verksamhet och är tydlig med att biblioteken är till för alla. ”*Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla*”.

Lagen lyfter också fram de grupper som särskilt ska prioriteras av biblioteken. Barn och unga, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska. Eftersom den regionala biblioteksverksamheten ska främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet så prioriterar Regionbiblioteket verksamhet med inriktning på de prioriterade grupperna.

Barn och unga utgör en stor andel av bibliotekets användare, och har vitt skilda behov sinsemellan. Alltifrån de allra minsta barnen där verksamheten mest vänder sig till föräldrarna med information om hur de kan stötta sina barns språkutveckling, till ungdomarnas behov av en mötesplats, skrivarklubb och samtal om det lästa. Barn och unga kommer till biblioteket i olika roller: ibland som elever och ibland som barn och unga på fritiden. Det ställer delvis olika krav på bibliotekets utbud och verksamhet.

Barn och unga finns också inom de andra prioriterade grupperna. Barn med funktionsnedsättning och barn med annat modersmål än svenska har särskilda behov av bibliotekets verksamhet och rum. Allt detta ställer stora krav på barnbiblioteken vad gäller kompetens, medier och lokaler. Var biblioteket är placerat i kommunen spelar också stor roll för barnen som inte kan ta sig till biblioteket själva på samma sätt som vuxna.

Personer med funktionsnedsättningar är en av de grupper som tydligt lyfts fram som prioriterade i bibliotekslagen. Olika funktionshinder kan uppstå beroende på hur tillgängligt biblioteket är inom olika områden. För att en person i rullstol ska kunna komma in och använda biblioteket ställs särskilda krav på bland annat entré, toaletter och framkomlighet mellan hyllorna. För en dyslektiker behövs medier som fungerar (till exempel talböcker) och lättläst information, medan tekniska hjälpmedel och en tillgänglig webbplats kan vara avgörande för en synskadad person. Många personer med funktionsnedsättningar, inte minst bland de äldre, har i praktiken mycket små möjligheter att komma till biblioteket. Här krävs uppsökande verksamhet och samverkan utanför biblioteket för att nå fram.

Sveriges fem erkända **nationella minoriteter** är: Sverigefinnar, romer, tornedalingar, samer och judar. De fem nationella minoriteterna är inte homogena grupper utan mycket heterogena. Bakgrunden till Sveriges minoritetspolitik är Europarådets arbete med mänskliga rättigheter och minoritetsfrågor. Bibliotekens uppdrag handlar om att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. Bibliotek kan även vara en arena för att höja kunskapen om våra nationella minoriteter och minoritetsspråk och bidra till revitalisering av minoritetsspråk. Under 2018 avser vi att vidare utforska hur biblioteken kan stärka och utveckla deras verksamheter om nationella minoriteter. Det kan handla om kompetenshöjning, samarbeten och litteraturförsörjning.

Personer som har annat modersmål än svenska är en stor och heterogen grupp. Nyanlända och asylsökande har delvis andra behov av biblioteksservice jämfört med personer som kan svenska och har bott här i många år. Biblioteket är ett av få gratis offentliga rum i vårt samhälle och kan därmed spela en avgörande roll i delaktighets- och integrationsprocesser genom tillgång till medier på modersmål, information genom tillhandahållandet av tidningar och Internet, möjlighet att lära sig svenska och information och stöd in i det nya samhället.

4.2 Läsfrämjande

Ett viktigt uppdrag för biblioteken är att bedriva läsfrämjande arbete för såväl barn och unga som för vuxna. Minskat läsande gör att även många vuxna har bristande läskompetens. Regionbiblioteket stödjer biblioteken i att identifiera, synliggöra och utveckla nödvändig kompetens på området och verkar för lärande om olika medier, litteraturförmedling samt språk- och läsutveckling. Inte minst viktigt är att utforska vad det innebär att vara läsare i en digital värld. I såväl egna satsningar som genom samarbeten verkar Regionbiblioteket för att utveckla metoder för lässtimulerande arbete.

Med grund i den biblioteksturné som Regionbiblioteket gör under hösten 2017, vars syfte är att fråga biblioteken hur de arbetar med språk och interkultur samt

vilka behov de har, kommer 2018 års arbete att definieras och utvecklas utifrån bibliotekens egna behov, utmaningar och styrkor. Regionbiblioteket kommer på lämpligt sätt stödja bibliotekens verksamhetsutveckling och driva aktuella frågor inom området, samt aktivt arbeta med språk och interkultur inom alla olika spår.

4.2.1 Läsfrämjande för barn och unga

Sedan 2009 finns en överenskommelse mellan Regionbiblioteket och vårdutvecklarna för barnhälsovården inom landstinget om en basnivå för samarbete mellan BVC och biblioteken. Under 2017 tog Regionbiblioteket initiativ till en fördjupning av denna samverkan med inspiration från andra län, och detta kommer att fortsätta under 2018. Vi kommer också undersöka eventuellt samarbete kring denna fråga med SLLs enhet för Social hållbarhet, särskilt med samordnaren för nationella minoriteter.

Kulturrådet utlyser ett utökat projektbidrag för **Bokstart** inför 2018, och Regionbiblioteket kommer att stödja de kommuner som vill arbeta med små barns språkutveckling på detta sätt.

Under hösten 2017 arbetar en projektledare med att kartlägga **biblioteksverksamheten för barn med olika funktionsvariationer** på länets bibliotek. I uppdraget ingår också att formulera utvecklingsområden. Troligen kommer detta resultera i fortsatt arbete med denna prioriterade målgrupp under 2018, och projektmedel att sökas för detta.

Regionbiblioteket fortsätter under 2018 att stödja skrivverksamheter för barn och unga dels genom att anordna träffar för biblioteksmedarbetare där kreativt skrivande på bibliotek är i fokus, dels genom att stödja utgivningen av kulturtidskriften **Ponton**, som startades för att ge unga skrivare möjlighet att bli publicerade.

4.2.2 Läsfrämjande för vuxna

Regionbiblioteket stöttar folkbiblioteken i sitt arbete att särskilt främja läsning och litteratur (Bibliotekslagen §7).

Ibland lyfts litteraturens och kulturens betydelse och påverkan för hälsan. Ett sådant område är biblioterapi, användning av litteratur för att främja människors hälsa och välbefinnande. Under 2018 fortsätter vi vår kunskapsinhämtning i syfte att kunna stödja bibliotek som vill använda detta.

Projektet Rehabilitering med kultur som drivs tillsammans med Länskulturfunktionerna och Danderyds sjukhus fortsätter under 2018.

Under 2017-2018 samarrangerar vi kursen Read to Lead med Regionbibliotek Uppsala och ABM vid Uppsala Universitet. Kursen omfattar metoden Shared Reading, ett välbeprövat koncept i bland annat England. Vi riktar oss till biblioteksmedarbetare som möter grupper, till exempel i bokcirklar på lätt svenska, litteratursamtal för ungdomar och liknande. Under 2018 kommer vi att sprida erfarenheterna från kursen

och se hur kunskaperna kan praktiseras på olika sätt på biblioteken men också fortsätta det nationella och internationella kunskapsutbytet inom området.

I det läsfrämjande projektet Inkluderande biblioteksverksamhet: normkritik, hbtq, läsfrämjande och metodutveckling har vi under 2017 tillsammans med 20 bibliotekarier från länet testat metoder för ett inkluderande arbete inom biblioteksarbete i allmänhet och läsfrämjande i synnerhet. Med hjälp av skönlitteraturen har vi testat normkritiska metoder samtidigt som vi sökt utveckla kännedom och verktyg för att kunna arbeta läsfrämjande utan att exkludera. Under 2018 kommer vi att sammanställa och sprida erfarenheterna från projektet.

För barn och ungdomar går läsning och kreativt skrivande ibland hand i hand medan det för vuxna kan finnas motstånd att skriva. Men precis som läsning hänger skrivande och förmågan att uttrycka sig samman med våra möjligheter att förstå världen och vara en del av den. Vi har under 2018 för avsikt att uppmuntra till att föra in moment av kreativt skrivande i verksamheter för vuxna, det kan vara språkcaféer, bokcirklar och andra läsfrämjande verksamheter som biblioteken gör.

Arbetet med att stödja biblioteken i deras insatser för barn och vuxna med språk- och läshinder fortsätter genom omvärldsbevakning, projekt, fortbildning och handledning.

Regionbiblioteket har möjlighet att bistå intresserade kommuner med produktion av lokala talböcker. Kostnaden ligger hos beställande kommunbibliotek, som sedan själva äger och sprider respektive talbok. Idag har samtliga kommunbibliotek talbokstillstånd och möjlighet att ladda ned talboksfiler från MTM:s digitala arkiv. De låntagare som vill och kan har möjlighet att själva ladda ner talböcker, vilket framför allt yngre personer med läs- och skrivsvårigheter registrerat sig för. Ett stort antal talböcker distribueras dock fortfarande i fysiskt format hem till personer som inte själva kan komma till biblioteket. Några av länets kommuner har deltagit i MTM:s projekt Talboken kommer till taltidningsläsare under 2017. Personer som har en digital taltidningsprenumeration på en dagstidning blir då erbjudna att även få talböcker digitalt överförda till sin internetuppkopplade spelare i hemmet. Intresset för digitalt överförda talböcker är stort, men dagstidningarna i Stockholms län har relativt få taltidningsprenumeranter. MTM planerar att öppna upp tjänsten för fler grupper (till exempel läsare av regionala och kommunala taltidningar) och om detta genomförs 2018 kan detta bli en på en viktig fråga för regionbiblioteket och de kommunala biblioteken i länet.

Under 2017 har regionbiblioteket gjort en fördjupning kring **Boken kommer**. Det finns behov av att nå ut till fler med behov av Boken kommer, att kunna erbjuda Boken kommer på flera språk, och att hitta smarta och strategiska sätt att arbeta på vid urval och distribution. Arbetet har bestått i en kartläggning och nulägesbeskrivning av tjänsten Boken kommer, praktiska tillämpningar vid några av de deltagande biblioteken och under hösten 2017 en studie av forskaren Jenny Lindberg på Bibliotekshögskolan i Borås. Resultaten sammanställs och sprids under 2018.

4.3 Lärande

Lärande är en central del i folkbibliotekens verksamheter. Såväl för formellt, ickeformellt som för informellt lärande. Teori, forskning, teknik och praktik kring kunskap och lärande påverkar biblioteken, till exempel referensamtalen. Det senaste årtiondet har Do It Yourself (D.I.Y), makerrörelsen och delningskultur vuxit och tagit sig olika uttryck. Under 2018 vill vi öka vår egen förståelse kring dessa tendenser.

Regionbiblioteket arrangerar arbetsmöten för barnbibliotekarier i länet två gånger om året. Där får deltagarna ta del av något aktuellt ämne, och därefter ges tillfälle att utbyta erfarenheter och reflektera i grupp. De flesta kommuner deltar i arbetsmötena.

Regionbibliotekets årliga konferens **Barn, bibliotek och forskning** kommer att arrangeras på hösten 2018.

Spår vi följer år från år och som kommer in på olika sätt i det vi gör är samtal och delaktighet, samt folkbibliotekets uppdrag och roll som stöd för barns informella lärande och egna kunskapande.

Regionbiblioteket stöttar sedan 2015 aktuell kommun i arbetet med **Barnens kulturdag** tillsammans med de andra läns kulturfunktionerna.

Regionbiblioteket stöder kommunbiblioteken i strategisk medieplanering och processutveckling av mediearbete och referensarbete.

Medie- och informationskunnighet (MIK), är ett kunskapsområde som berör folkbiblioteken allt mer då det innefattar kompetenser nödvändiga för alla i ett demokratiskt samhälle. För biblioteken finns stora pedagogiska insatser att rikta mot allmänheten inom MIK, dock finns behov av kompetensutveckling även för bibliotekspersonalen. Regionbiblioteket fortsätter under 2018 att fördjupa kunskaperna kring MIK och folkbibliotekens pedagogiska roll, i syftet att vara en kunskapsresurs och ett stöd i arbetet med digitalt lärande.

Utredningen för en nationell biblioteksstrategi lämnade hösten 2017 ett förslag till regeringen om en treårig satsning på digital kompetensutveckling för Sveriges befolkning som ska ske genom folkbiblioteken. Enligt förslaget ”Digitalt först med användaren i fokus” ska Kungliga biblioteket ges ansvaret att tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna samordna utbildningsinsatser för landets bibliotekarier. ”Det ska ge folkbiblioteken förutsättningar och möjligheter att nå ut till hela befolkningen”. Utifrån hur förslaget går igenom och medel fördelas, samt utifrån det uppdrag KB ger de regionala biblioteksverksamheterna, kommer Regionbiblioteket att utforma sin verksamhet under 2018.

I ett långsiktigt perspektiv är det också viktigt att folkbiblioteken stödjer både vuxenstudier och högskolestudier i deras lärande, genom bibliotekstjänster och litteratur, eftersom en höjd utbildningsnivå ger gynnsamma effekter i hela samhället. Regionbiblioteket fortsätter under 2018 att arbeta med kommunbibliotekens roll i det

livslånga lärandet. Tillsammans med folkbildning och lärcentra har biblioteken en viktig roll för att minska olika former av kunskapsklyftor. Regionbiblioteket har uppbyggda nätverk med länets högskole- och specialbibliotek och kommer fortsätta att utveckla dessa kontakter under 2018.

Regionbiblioteket arbetar med att stödja biblioteksmedarbetare till ökad reflektion och lärande i vardagen. En insats kring detta är utforskandet av kunskapsområdet **praktisk kunskap**, i samarbete med Centrum för praktisk kunskap vid Södertörns högskola. Under 2015 arrangerades två kursomgångar i bibliotekariens praktiska kunskap och 2016 kom skriften *Bibliotekariens praktiska kunskap : om kunskap, etik och yrkesrollen* i Regionbibliotekets skriftserie. Under 2017 fortsatte utforskandet av den praktiska kunskapen genom att samtliga länskulturfunktioner bjöds in till en gemensam kurs. Under 2018 fortsätter arbetet med praktisk kunskap genom tillämpning av erfarenheterna från kurserna, i arbetet gentemot biblioteken i Stockholms län.

Ett konkret exempel från det vardagliga arbetet där många bibliotek söker stöd har vi valt att kalla "stök och oro" i biblioteken. Regionbiblioteket har under hösten 2017 börjat utforska problemet. Det övergripande syftet är kunskapsinhämtning utifrån teori och praktik samt att identifiera viktiga perspektiv som kan tydliggöra skillnader mellan offentlig debatt och klarlagd fakta. En del i ambitionen handlar om att ta fram verktyg som kan stödja verksamheterna i det dagliga arbetet samt lämpliga underlag som kan användas av chefer och enskilda medarbetare i diskussioner kring denna fråga. Centralt i arbetet kommer vara att hitta ett språk som beskriver problematiken och som på ett inkluderande sätt belyser fler perspektiv.

4.4 Demokrati

Alla ska ha tillgång till biblioteksservice och tillgängligheten gäller både lokaler, verksamhet och information. En viktig fråga för att servicen ska nå användaren är också att bemötandet är tillgängligt. På initiativ av Kulturrådet ska varje kommunbibliotek ha en handlingsplan för sitt tillgänglighetsarbete. Regionbiblioteket stödjer kommunbiblioteken i deras arbete med att integrera tillgänglighetsfrågor i styrdokument som biblioteksplaner, verksamhetsplaner och liknande.

Bokbåtsverksamheten i Stockholms skärgård bedrivs som ett särskilt uppdrag av Regionbiblioteket. I samverkan med Haninge, Norrtälje, Värmdö och Österåkers bibliotek ges varje år biblioteksservice till skärgårdsbefolkningen under en vår- och en höstvecka. Under en bokbåtsvecka angör Bokbåten 23 bryggor/hållplatser enligt turlista. På fem av de besökta öarna finns det verksamma skolor och till Bokbåten kommer till stor del barn från skolorna och från förskolor. Den besöks även av vuxna varav en stor del är äldre vuxna. Bokbåten utreddes under våren 2017.

Hösten 2017 erbjuder vi en föreläsning om barns rättigheter, och kommer att följa upp temat under 2018.

Delaktighet är ett spår som funnits med i Regionbibliotekets arbete under flera år. Under 2018 kommer fokus vara på att undersöka ungas självorganisering och egenmakt i förhållande till bibliotek.

2017 kom skriften *Bibliotek i samspel med lokalsamhället*. I skriften reflekteras kring: Vad behöver bibliotek veta om sitt närområde och omvärld? Vilka metoder och förhållningssätt kan användas? Hur når biblioteket fler av de som ingår i bibliotekens prioriterade målgrupper? På vilka sätt berörs bibliotek av samhällsplanering och medborgardialoger? Vilka roller har och kan ett bibliotek ha i sitt lokalsamhälle? Under 2018 fortsätter spridning av skriften och metoderna till biblioteken i länet.

Folkbiblioteken arbetar för att öka den digitala delaktigheten, genom att hjälpa människor att använda Internet och digitala tjänster, samt genom att erbjuda handledning i olika former. Regionbiblioteket fungerar som ett stöd i detta arbete, genom att sprida information om vad som sker på nationell nivå, genom nätverksträffar och fortbildning. Inom arbetet med digital delaktighet samverkar Regionbibliotek Stockholm med olika aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Digidelnätverket samordnar två nationella kampanjer varje år med syftet att öka människors digitala delaktighet och 2018 fortsätter Regionbiblioteket att stötta biblioteken att medverka i dessa kampanjeveckor. Gemensamma insatser är ett sätt för biblioteken att utveckla digidelarbetet genom att hitta lokala samarbetspartners och nya arbetsmetoder.

Biblioteken besöks dagligen av människor som saknar den digitala kompetens som krävs av självständiga samhällsinvånare idag, samtidigt som tillgången till servicekontor ser väldigt olika ut mellan kommunerna i Stockholms län. Regionbiblioteket driver **Projekt digital service** för att undersöka hur samarbeten mellan bibliotek och medborgarkontor kan se ut och vilka förutsättningar som finns för fungerande samarbete. Projektet har kartlagt tillgången till medborgarservice eller liknande funktioner i kommunerna i Stockholms län, samt samarbeten mellan bibliotek och medborgarservice/kundcenter. I dialog med biblioteken undersöker projektet vilka frågor och behov biblioteken möter i det dagliga arbetet (samt vad ett utökat samarbete mellan bibliotek och medborgarkontor skulle kunna innebära). Nästa steg är att undersöka och beskriva vad ett digitalt servicecenter kan vara, olika varianter av digitala servicecenter som finns eller planeras, samt hur dessa kan ge stöd till invånarna och utveckla biblioteksverksamheten.

Kraven på tillgänglighet ökar gällande de webbplatser och digitala tjänster som biblioteken erbjuder. 2015 trädde en lagförändring i kraft som innebär att bristande tillgänglighet finns med i den svenska diskrimineringslagen. 2016 togs ett EU-direktiv om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer. Sedan 2017 ställs krav på tillgänglighet vid offentlig upphandling av IT-varor och tjänster. Regionbiblioteket bevakar nya webblösningar och direktiv gällande offentliga webbplatser, för att kunna informera och stödja biblioteken vid behov.

Den nya dataskyddsförordningen som börjar gälla den 25 maj 2018 i alla EU:s medlemsländer innehåller regler för hur personuppgifter får behandlas, vilket påverkar statliga och kommunala verksamheter. Förordningen kommer att ersätta den svenska personuppgiftslagen (PuL). Regionbiblioteket följer utvecklingen och

planerar någon form av informationsinsats under 2018 kring nya EU-direktiv gällande dataskyddsförordningen och digital tillgänglighet och hur dessa påverkar biblioteken.

5 Språk och interkultur

Regionbiblioteket har fått ett utökat uppdrag att stödja länets folkbibliotek i arbetet med språk och interkultur. Inriktningen är att prioritera strategisk utveckling av det mångspråkiga biblioteket, inklusive de nationella minoritetsspråken. En viktig uppgift för Regionbiblioteket blir att stödja, uppmuntra och samarbeta med länets bibliotek för att utveckla arbetet med språk och interkultur, inte minst med nyanlända och asylsökande. Regionbiblioteket kan ta en större roll i att stötta byggandet av nätverk inom mångspråksområdet. Det skulle bland annat bidra till ett kollaborativt lärande, förutom att höja kunskapsnivån på området genom workshops, arbetsmöten och konferenser.

Under 2017 går medarbetarna på Regionbiblioteket en fortbildning hos Mångkulturellt centrum i Interkulturella processer. Hösten 2017 besöker Regionbiblioteket länets bibliotek i syfte att fråga hur de arbetar med språk och interkultur, samt vilka behov och utmaningar de har. Utifrån bland annat fortbildning och biblioteksbesök kommer verksamhet för 2018 att planeras.

Bibliotek är en del av folkbildningen. Beröringspunkterna mellan bibliotek, studieförbund och andra organisationer inom folkbildningen är flera. I och med de senaste årens flyktingströmmar har många bibliotek och studieförbund upplevt ett ökat tryck på sina verksamheter och under rådande förhållanden snabbt ställt om sina verksamheter för att stödja nyanlända och asylsökande. Vi ser möjligheter till mer samarbeten och samordning mellan verksamheterna.

Regionbiblioteket har under 2017, med stöd av Kulturrådet, drivit projektet **Inkluderande biblioteksverksamhet : normkritik, hbtq, läsfrämjande och metodutveckling**. Tjugo biblioteksmedarbetare från olika kommuner har deltagit i projektet som har haft fyra träffar under året. Projektets syfte var dels att utforska metoder för biblioteksarbete med inkludering, normkritik och hbtq, dels att träna ett normkritiskt tanke- och förhållningssätt. Även interkulturella frågeställningar fokuserades. Under 2018 kommer dels en återträff för projektdeltagarna att anordnas, dels ska projektrapporten spridas.

6 Informationsspridning

Regionbiblioteket verkar på flera plan för att sprida information kring vår verksamhet och det material vi producerar. Vår främsta målgrupp är medarbetare på länets folkbibliotek men även samarbetspartners och övriga intressenter inom bibliotek och närliggande områden.

Vi deltar i mässor och konferenser angelägna för vår verksamhet, vilket är en viktig del i arbetet med marknadsföring och nätverkande. Ibland medverkar vi som

föreläsare för att sprida information om aktuella projekt och metoder. Vår medverkan på större evenemang sker ofta i samarbete med andra aktörer och vi kommer att fortsätta undersöka nya plattformar och samverkansformer för kommande år.

Länsnytt är Regionbibliotekets tidskrift som ges ut 3-4 gånger per år. Tidningen är en kanal för att sprida information kring det utvecklingsarbete som sker på folkbiblioteken i Stockholms län såväl som på Regionbiblioteket och nationellt. Denna sprids i tryckt form till länets bibliotek och landets läns- och regionbibliotek men också till politiker på regional nivå och övriga intressenter. Länsnytt publiceras även på Regionbibliotekets webbplats, och artiklarna lyfts fram i blogg och sociala medier.

En stor del av Regionbibliotekets informationsspridning sker i olika digitala kanaler. Sociala medier är viktiga för att informera om vår verksamhet och nå ut till våra målgrupper och nätverk. Ett annat syfte är att skapa dialog och marknadsföra Regionbiblioteket som en resurs för utveckling. I en kommunikationsstrategi framtagen för användandet av webb och sociala medier beskrivs arbetsmetoder och mål. Regionbiblioteket omvärldsbevakar området digital kommunikation och fortsätter utveckla nya arbetssätt. För biblioteken är **sociala medier** idag en ganska etablerad kommunikationskanal, även om villkoren och arbetssätten förändras över tid. Regionbiblioteket utgör en kunskapsresurs och ett stöd för detta arbete.

Regionbiblioteket ger sedan 2008 ut egna skrifter i en samlad skriftserie, bestående av projektrapporter, utvärderingar eller olika studier. Våren 2017 publicerades nummer 20 i skriftserien, *Bibliotek i samspel med lokalsamhället*. Förhoppningen är att skriften med sina goda exempel från många kommuner i Stockholms län ska bidra till att vidareutveckla bibliotekens möjligheter till ökat samspel med lokalsamhället och dess invånare. Boken kommer under 2018, såväl som tidigare skrifter i serien, att spridas och användas i olika sammanhang i vår verksamhet.

Regionbiblioteket samverkar även med Stockholms läns landstings läns kulturfunktioner och kommer också att sprida information om sin verksamhet via landstingets kulturförvaltnings webbplats.